

МІЖНАРОДНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Іванієнко В.В., кандидат економічних наук, професор,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Сагушева К.В., кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Міжнародна підприємницька діяльність (міжнародний бізнес, міжнародне підприємництво) – діяльність, що здійснюється через науково-технічну, виробничу, торговельну, сервісну та іншу взаемокорисну співпрацю суб'єктів господарювання двох чи більше країн (міжнародних партнерів). Міжнародне підприємництво – це сукупність угод, які укладають та виконують через національні кордони і які пов'язані з переміщенням ресурсів, товарів та послуг у міжнародному масштабі.

Умовами появи та розширення міжнародного підприємництва є:

- 1) розвиток у країнах транснаціональних корпорацій;
- 2) поглиблення міжнародного поділу праці;
- 3) створення світового ринку товарів;
- 4) розвиток міжнародного кредитування [1].

Природа підприємницької діяльності є дворівневою системою: перший рівень – аспекти підприємницької діяльності; другий рівень – компоненти підприємницької діяльності, з урахуванням яких формується аспект підприємницької діяльності. Постійні зміни компонентів, що становлять аспекти підприємницької діяльності та складних взаємозв'язків між компонентами, формують відмітні ознаки підприємницької діяльності, а також є джерелом ризиків підприємницької діяльності. Склад компонентів підприємницької діяльності:

1) технології (процедури та алгоритми; патенти; ліцензії; технологічні підприємства; технічні засоби; програмне забезпечення і т. д.);

2) суспільство (соціальні інституції; соціальні групи; структура населення тощо);

3) природа/екологія (природні ресурси; заходи щодо охорони та захисту екології тощо);

4) управління (стратегія, місія; моделі бізнес-процесів; управління ризиками підприємницької діяльності тощо);

5) економіка (процеси розподілу; обміну та споживання продукції; темпи економічного зростання; наявність та взаємодія контрагентів тощо);

6) політика (законодавство – міжнародне та на рівні держави; взаємодія органів влади із бізнесом тощо) [2].

Угода з країнами Європейського Союзу дає можливість реалізувати економічний потенціал країни та забезпечити її економічний розвиток.

Єдиною реальною перспективою для малого та середнього бізнесу, який намагається існувати в умовах економічної та політичної кризи, може бути євроінтеграція з впровадженням відповідних стандартів і технологій та освоєння європейських ринків.

Вагомий внесок у дослідження проблем як загального розвитку внутрішнього ринку, так і визначення тенденцій розвитку малого підприємництва внесли такі вітчизняні автори, як Кизим М.О., Іванов Ю.Б., Гуцалюк О.М., Череватенко В.А., Коваленко О.В., Сиваненко Г.П., Торопков В.М., Ачкасов А.Є., Петрова В.Ф., Пionтківський П.В.

Нині в Україні є ціла низка проблем та перешкод на шляху успішного розвитку малого підприємництва. Найбільш вагомими вбачаються складнощі фінансування діяльності суб'єктів малого підприємництва та відсутність належної державної підтримки та стимулювання їх розвитку в Україні [3].

Одним з основних постулатів розвитку європейського співтовариства є всебічна підтримка та стимулювання розвитку малого підприємництва, що є запорукою успішного функціонування економік окремих регіонів та держав, а також засобом поліпшення добробуту та благополуччя на всій території Європейського Союзу. Для українських суб'єктів малого підприємництва нині доступні 23 програми Європейського Союзу, які можна класифікувати за трьома напрямками: 1) полегшення виходу малого та середнього бізнесу на зовнішні ринки – надання консультативних послуг щодо експортно-імпоротної діяльності суб'єктам малого та середнього підприємництва на ринках ЄС та світу; 2) покращання умов для конкурентоспроможності, зокрема просування інтернаціоналізації кластерів, визначення та усунення зайвих регуляторних бар'єрів; 3) формування культури ведення бізнесу (освітні програми, проведення секторальних тренінгів, семінарів, програм з обміну, стажувань тощо).

Доцільно зауважити, що здебільшого суб'єктам малого підприємництва бракує для здійснення ефективної господарської діяльності не лише коштів, але й професійних знань, адже, як показує практика, значна частка господарюючих суб'єктів або здійснює діяльність не за фахом, або вдається до диверсифікації бізнесу з метою зменшення ризиків і в такому разі не володіє необхідними знаннями для здійснення всіх започаткованих видів економічної діяльності, або вирішує отримувати освіту в потрібному напрямі паралельно до здійснюваної господарської діяльності.

Під час вибору виду економічної діяльності суб'єкти малого підприємництва орієнтуються перш за все на кон'юнктуру ринку, а не на власний потенціал, намагаючись максимізувати майбутні прибутки. За вищезначених умов надзвичайно актуальною і такою, що, безумовно, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції, послуг і суб'єкта господарювання загалом, є інформаційно-консультаційна підтримка як діючих суб'єктів малого підприємництва, так і тих, хто лише має наміри найближчим часом започаткувати власний бізнес.

Особливо слід наголосити на принципово важливому значенні володіння іноземною мовою для ведення закордонної підприємницької діяльності. При цьому вимоги до культури мовлення у діловому спілкуванні (у тому числі іноземною мовою) досить складні: стислість і лаконічність викладу думки, вміння в міру користуватися порівняннями, образами, цитатами і висловами відомих бізнесменів, вміння користуватися перевагами живої мови (її швидкість, модулювання голосом, паузи, наголоси), правильне сприйняття реакції співрозмовника або аудиторії на вашу промову і вміння закінчити її чіткими висновками і пропозиціями [4].

Зважаючи на масштаби економічної діяльності в умовах сучасної глобалізації та її складність, для організації етичного міжнародного підприємництва доцільно запропонувати:

1) на рівні компанії та підприємства (якщо вони займаються міжнародним бізнесом або мають багатонаціональні виробничі колективи):

- розробляти етичні кодекси діяльності компанії (підприємства);
- створювати комісії, які б контролювали дотримання положень цих кодексів та слідували за етикою виробничих відносин у колективі;
- організовувати діяльність курсів із підвищення кваліфікації з етичного ведення бізнесу для працівників;

2) на рівні підприємців, які займаються міжнародною діяльністю:
– постійно розширювати коло своїх знань щодо історії та традицій інших країн, формувати особисту базу даних щодо характерних особливостей представників різних народів світу, як своїх можливих партнерів;

– наполегливо вивчати іноземні мови;

– підтримувати активні зв'язки з підприємцями інших країн [5].

В якості стратегічних пріоритетів Уряд розробив певну програму вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності в Україні, яка передбачає:

1. Структурну перебудову економіки, яка має відбуватися з урахуванням геополітичних чинників, диференціації джерел споживання продукції природних монополій, розвитку нових галузей та підтримання таких, що вже сьогодні є конкурентоспроможними (електроніка, аерокосмічна техніка, електротехніка), переходу на наукомісткі технології та інноваційний розвиток;

2. Необхідно сконцентрувати ресурси на сегментах економічної структури, які визначають майбутнє світової економіки та забезпечують можливість випереджального розвитку країни, а саме науково-технічний прогрес, інновації, освіта, інформація;

3. Слід враховувати, що прямі іноземні інвестиції прийдуть у країну переважно не для створення нових виробничих площ, а з метою придбання вже існуючих. Тому виникає необхідність розробки такого ринкового механізму, який створив би належні умови для приватизації підприємств за його реальною вартістю;

4. До чинної стратегії інтеграції України до Європейського Союзу потрібно закласти еволюційний і толерантний підходи, при цьому не слід відмовлятися від економічних зв'язків з країнами інших регіонів;

5. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності необхідно будувати відповідно до інституціональної, а не монетарної політики;

6. Потрібно поступово наближувати українське законодавство та систему освіти до стандартів системи Європейського Союзу, продовжувати роботу щодо уніфікації системи бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами;

7. Удосконалення методології обліку має відбуватися у фарватері її підпорядкованості основним потребам сучасного бізнесу. Метою поточних і ретроспективних показників фінансової звітності у цьому виді економічної діяльності є визначення ринкової вартості матеріальних і нематеріальних активів;

8. У сучасних умовах доцільно здійснювати гармонізацію Національних стандартів бухгалтерського обліку із подальшою стандартизацією та уніфікацією їх на рівні облікової політики підприємства. Такий підхід дасть змогу підняти фінансовий облік на найвищий рівень у світі, оскільки порівнянність звітної інформації буде на найвищому рівні. Облікова політика не повинна обмежуватися тільки узгодженістю з внутрішніми вимогами підприємства та вибором методів оцінки активів і зобов'язань із метою бухгалтерського й податкового обліку. Суб'єкт господарювання, з одного боку, має дотримуватися вимог держави щодо формування облікової політики, а з іншого – опікуватися оптимізацією облікових процесів на підприємстві, мінімізацією конфліктних ситуацій з контролюючими органами та максимізацією фінансових результатів;

9. Зарубіжний досвід побудови системи державного фінансового контролю та результатів практичної реалізації світових стандартів під час виконання контрольної функції державного управління в Україні, практика вітчизняної контрольної справи підтверджує необхідність становлення ефективного зовнішнього державного фінансового контролю. Його повноваження покладено на Рахункову палату України, а організація і методологія здійснення потребує ретельного опрацювання;

10. При проведенні аудиту ефективності діяльності підприємств державного сектора має бути враховано інтерес держави як власника майна, а також роль підприємств у вирішенні певних соціальних завдань. Тому розвиток загальної методики аудиту ефективності в державному секторі слід доповнити основними блоками аудиторських процедур, спрямованими на оцінку ефективності процесу управління державною власністю з урахуванням специфіки реалізації держави своїх прав власника на майно підприємств і суспільної ефективності (соціальної, екологічної, тощо) їх господарювання.

Також, стратегічними пріоритетами у сфері розвитку підприємництва є:

– впровадження механізмів відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за наслідки їхніх рішень та дій в економічній сфері, не виправдане втручання в діяльність бізнесу та приватних осіб;

– нормативно-правове врегулювання механізму контролю з боку всеукраїнських об'єднань роботодавців і підприємців, об'єднань підприємців та громадських об'єднань над розробкою, прийняттям та виконанням рішень органів державної влади усіх рівнів, обов'язкового

систематичного залучення цих об'єднань органами законодавчої та виконавчої влади до вироблення рішень, які знаходяться в рамках їхньої компетенції; прийняття Закону України «Про державно-приватне партнерство»;

– створення в Україні стабільної податкової системи, що забезпечувала б достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки країни, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків, створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство;

– адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС;

– створення якомога повного і внутрішньо узгодженого законодавчого забезпечення підприємництва, пристосованого до вимог Світової організації торгівлі та законодавства Європейського Союзу;

– забезпечення рівних умов діяльності на ринку для всіх представників вітчизняного бізнесу та іноземних компаній, надання рівних можливостей доступу до заохочувальних інструментів державної економічної політики, які відповідатимуть міжнародним економіко-правовим нормам і стандартам, запровадження прямої відповідальності за цільовий характер використання коштів, отриманих згідно цих інструментів;

– системне здійснення активної конкурентної політики, спрямованої на формування конкурентного середовища, сприятливого для розвитку, протидію зловживанням монопольним становищем, атакам на ринок у вигляді цінового, соціального, екологічного та інших видів демпінгу, використанню інших форм недобросовісної конкуренції;

– надання політико-правової підтримки українським підприємствам на зовнішніх ринках, сприяння формуванню позитивного іміджу українських компаній за кордоном, просуванню експорту, пошуку торгових партнерів, заохочення розвитку прикордонних економічних відносин.

– забезпечення захисту внутрішнього ринку від припливу недоброякісної, небезпечної імпоротної продукції, використання цінового демпінгу тощо, поєднання поступового зниження рівня тарифного захисту з використанням протягом визначеного обмеженого часу захисних засобів для перспективних, соціально значущих, важливих для національної безпеки галузей;

– формування належного правового середовища для розвитку інноваційної та науково-технічної діяльності, підвищення мотивації підприємця до високопродуктивної і високоякісної діяльності через вдосконалення системи економічного стимулювання шляхом внесення

змін до податкового, митного законодавства, прийняття Закону про корпорації;

– сприяння розвитку високорозвинутого фондового ринку, венчурного підприємництва, загалом інвестиційно-фінансового сектора економіки; забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва через створення венчурних фондів;

– удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності через узгодження вітчизняної нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності з міжнародними стандартами [1].

Програма вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності в Україні потребують свого подальшого розвитку з урахуванням змін внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування та розвитку міжнародного підприємництва.

Міжнародний бізнес є об'єктивною основою формування системи міжнародного менеджменту та заздалегідь спланованих заходів із узгодження господарських операцій фірм, організацій різних країн.

Таким чином, вітчизняне міжнародне підприємництво в сучасних умовах його функціонування та розвитку є результатом багатовекторного розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища, напрямів його регулювання та формування стратегічних пріоритетів свого розвитку.

Бібліографічний список:

1. Коваленко О.В. Підприємництво та його організаційно-правові засади. Навчальний посібник. Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2013. 400 с. URL: http://e-pidruchniki.com/content/535_34_Mijnarodni_ekonomichni_vidnosini_ta_mijnarodne_pidpriemnictvo.html

2. Нікітенко К.С. Підприємницька діяльність: аспекти, тенденції і перспективи розвитку в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/104.pdf

3. Напрями підвищення конкурентоспроможності суб'єктів малого підприємництва в Україні. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/6.pdf>

4. Шуба Т.П., Петренко К.В., Львченко А.А. Міжнародне підприємництво: досвід України в контексті євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 29. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-6>

5. Ринейська А.С. Етика міжнародного підприємництва: проблеми та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php/sveta%2021.03.2014/pdf/1_1_2015/pdf/1_2017/101.pdf?op=1&z=5886